



Sygn. akt I UK 285/14

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 1 kwietnia 2015 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Małgorzata Wrębiakowska-Marzec (przewodniczący,
sprawozdawca)

SSN Jolanta Frańczak

SSN Krzysztof Staryk

w sprawie z odwołania C. W.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w S.
o prawo do emerytury,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 1 kwietnia 2015 r.,
skargi kasacyjnej ubezpieczonego od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 25 marca 2014 r., sygn. akt III AUa [...],

oddala skargę kasacyjną.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 24 października 2013 r. Sąd Okręgowy w K. zmienił decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w S. z dnia 1 lipca 2013 r. i przyznał C. W. prawo do emerytury od dnia 28 maja 2013 r.

Podstawę rozstrzygnięcia stanowiły następujące ustalenia. Wnioskodawca (ur. 28 maja 1953 r.) na dzień 1 stycznia 1999 r. legitymował się ogólnym stażem ubezpieczeniowym wynoszącym 27 lat, 2 miesiące i 13 dni. Organ rentowy uwzględnił okresy pracy wykonywanej w szczególnych warunkach w PKS w C., w łącznym rozmiarze 11 lat i 21 dni (od 22 września 1971 r. do 22 października 1972 r., od 12 listopada 1974 r. do 31 maja 1979 r., od 1 czerwca 1979 r. do 31 sierpnia 1982 r. i od 1 września 1988 r. do 1 listopada 1990 r.). Nie uznał natomiast za pracę w szczególnych warunkach okresu od 1 września 1982 r. do 31 sierpnia 1988 r., w którym wnioskodawca pełnił obowiązki instruktora praktycznej nauki zawodu i mechanika napraw pojazdów samochodowych. W tym okresie wnioskodawca jako mechanik samochodowy pracował stale i w pełnym wymiarze czasu pracy w kanałach, naprawiając auta ciężarowe i autobusy oraz dodatkowo szkoląc uczniów, którzy razem z nim pracowali w kanale. Z tytułu szkolenia uczniów wnioskodawca otrzymywał dodatkowe wynagrodzenie od 230 zł do 580 zł. Szkolenie odbywało się w czasie wykonywania przez wnioskodawcę jego czynności w ramach zawartej umowy o pracę (mechanika napraw pojazdów mechanicznych).

W tak ustalonym stanie faktycznym Sąd Okręgowy, powołując się na art. 184 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2013 r., poz. 1440 ze zm., dalej jako ustawa emerytalna) oraz § 4 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U. Nr 8, poz. 43 ze zm., dalej jako rozporządzenie z 1983 r.), uznał, że w okresie od 1 września 1982 r. do 1 września 1988 r. wnioskodawca wykonywał pracę mechanika napraw pojazdów samochodowych, o której mowa w pkt 16 działu XIV wykazu A, stanowiącego załącznik do rozporządzenia z 1983 r. Zdaniem Sądu pierwszej instancji, oceny tej nie zmienia okoliczność, że wnioskodawca „wykonując swoją pracę, dodatkowo przyuczał uczniów do praktycznej nauki zawodu”.

Wyrokiem z dnia 25 marca 2014 r. Sąd Apelacyjny w [...], w uwzględnieniu apelacji organu rentowego, zmienił powyższy wyrok i oddalił odwołanie wnioskodawcy.

W ocenie Sądu odwoławczego, Sąd pierwszej instancji „nie dokonał kompleksowej analizy materiału dowodowego”, co doprowadziło do błędnego przyjęcia, że wnioskodawca na dzień ukończenia 60 lat życia legitymuje się wymaganym szczególnym stażem ubezpieczeniowym w rozmiarze 15 lat i spełnia warunki do emerytury na podstawie art. 184 w związku z art. 32 ustawy emerytalnej oraz § 4 rozporządzenia. Sąd drugiej instancji wskazał, że po pierwsze - w świadectwie pracy w szczególnych warunkach pracodawca pominął okres pełnienia przez wnioskodawcę obowiązków instruktora praktycznej nauki zawodu „od 1 grudnia 1982 r. do 31 lipca 1988 r.”, a po drugie - niewątpliwie w spornym okresie wnioskodawca wykonywał pracę w warunkach szczególnych (naprawa hamulców, skrzyni biegów, silników, układów kierowniczych, resorów - w całości wykonywana w kanałach remontowych), jednak - jako osoba przygotowująca uczniów do pracy mechanika - nie wykonywał prac w kanałach stale i w pełnym wymiarze czasu pracy. Z zawartej w aktach osobowych wnioskodawcy karty stanowiskowej pracy instruktora praktycznej nauki zawodu wynika bowiem, że do jego obowiązków należał szereg czynności wykonywanych poza kanałami, tj.: przygotowywanie i kompletowanie dokumentacji szkoleniowej, programu praktycznej nauki zawodu, wykazu ćwiczeń, harmonogramu zajęć, przygotowywanie instrukcji, ustalanie miejsc roboczych, wydzielanie narzędzi, materiałów, itp. Zakres tych obowiązków wskazuje na ich ciągłość, a co za tym idzie, nie można w tym przypadku mówić o incydentalności wykonywanych działań, niemających wpływu „na ocenę trwałości pracy w warunkach szczególnych”. Po trzecie - praca mechanika pojazdów nie ogranicza się tylko i wyłącznie do pracy w kanałach, a zatem uczniowie musieli poznać całą jej specyfikę. W rezultacie wszyscy mechanicy i wszyscy uczniowie nie mogli pracować w pełnym wymiarze tylko i wyłącznie w kanałach, a technicznie nie mieli nawet takiej możliwości. Zakład pracy dysponował bowiem siedmioma kanałami przeznaczonymi dla autobusów i trzema kanałami do naprawy ciężarówek, a na każdej zmianie pracowało po około 20-25 mechaników i 50 uczniów.

W skardze kasacyjnej wnioskodawca zarzucił: I. naruszenie prawa materialnego przez błędną wykładnię: 1) § 1 oraz pkt 15 działu XIII „wykazu A” stanowiącego załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 4 maja 1979 r. w

sprawie pierwszej kategorii zatrudnienia (Dz.U. Nr 13, poz. 86 ze zm., dalej jako rozporządzenie z 1979 r.) w związku z art. 11 ust. 1 ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz.U. Nr 40, poz. 267 ze zm.), tj. dokonanie zawężającej ich interpretacji wskutek przyjęcia, że wykonywanie incydentalnych czynności niewchodzących w zakres czynności pracy uznanej za wykonywaną w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze powoduje, iż praca traci przymiot pracy wykonywanej stale i w pełnym wymiarze czasu; 2) § 4 rozporządzenia Rady Ministrów z 1983 r. oraz pkt 16 działu XIV wykazu A stanowiącego załącznik do tego rozporządzenia w związku art. 32 ust. 2 ustawy emerytalnej, tj. dokonanie zawężającej ich interpretacji poprzez przyjęcie, że wykonywanie incydentalnych czynności niewchodzących w zakres czynności pracy uznanej za wykonywaną w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze powoduje, iż praca traci przymiot pracy wykonywanej stale i w pełnym wymiarze czasu; II. naruszenie przepisów postępowania mające istotny wpływ na wynik sprawy, tj. art. 233 § 1 k.p.c., przez sprzeczność istotnych ustaleń z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego i w konsekwencji przyjęcie, że w okresie od 1 września 1982 r. do 31 sierpnia 1988 r. wnioskodawca nie wykonywał pracy w warunkach szczególnych stale i w pełnym wymiarze czasu na stanowisku mechanika napraw pojazdów samochodowych - prace w kanałach remontowych.

Wskazując na powyższe zarzuty skarżący wniósł o uchylenie w całości zaskarżonego wyroku i orzeczenie co do istoty sprawy poprzez przyznanie prawa do emerytury, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy Sądowi drugiej instancji do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Skarga kasacyjna nie zawiera usprawiedliwionych zarzutów.

W pierwszej kolejności bezzasadny jest - podniesiony jako jedyny w podstawie obrazy przepisów postępowania - zarzut naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. W myśl art. 398³ § 3 k.p.c., podstawy skargi kasacyjnej nie mogą bowiem stanowić zarzuty dotyczące ustalenia faktów lub oceny dowodów, do której to sfery art. 233 § 1 k.p.c. (stosowany w postępowaniu apelacyjnym poprzez art. 391 § 1 k.p.c.)

odnosi się wprost. Oznacza to, że na podstawie art. 398¹³ § 2 k.p.c. Sąd Najwyższy związany jest stanowiącym podstawę zaskarżonego wyroku ustaleniem, iż w spornym okresie skarżący, jako instruktor praktycznej nauki zawodu realizowanej obok obowiązków mechanika pojazdów, wykonywał - i to w sposób ciągły, nieincydentalny - szereg czynności poza pracą w kanale, a w rezultacie ta ostatnia nie była przez niego wykonywana stale i w pełnym wymiarze czasu pracy.

Niezasadne są również zarzuty obrazy prawa materialnego.

Niezrozumiały jest zarzut naruszenia § 1 oraz pkt 15 działu XIII „wykazu A” stanowiącego załącznik do rozporządzenia z 1979 r. w związku z art. 11 ust. 1 ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin. Po pierwsze, podstawę materialnoprawną żądania skarżącego stanowi art. 184 w związku z art. 32 ustawy emerytalnej (w zakresie osiągnięcia określonego w tym przepisie wieku emerytalnego), której to konstrukcji skarżący nie stosuje. Po drugie, okres zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze wymaganym w przepisach dotychczasowych do nabycia prawa do emerytury w wieku niższym niż 60 lat - dla kobiet i 65 lat - dla mężczyzn w rozumieniu art. 184 ust. 1 pkt 1 tej ustawy, to nie okres zatrudnienia, o którym stanowił art. 11 ust. 1 ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin, ale okres przewidziany w § 2 ust. 1 rozporządzenia z 1983 r. W przypadku skarżącego jest to okres wskazany w § 4 ust. 1 pkt 3 tego rozporządzenia. Po trzecie, uszło uwadze skarżącego, że okresy pracy przypadające przed dniem wejścia w życie rozporządzenia z 1983 r. (1 stycznia 1983 r.) i zaliczone dotychczas do pierwszej kategorii zatrudnienia (tu - prace wykonywane w kanałach remontowych przy naprawie pojazdów mechanicznych lub szynowych, wymienione pod poz. 15 działu XIII wykazu stanowiącego załącznik do rozporządzenia z 1979 r.), uważane są - z mocy § 19 ust. 2 rozporządzenia z 1983 r. - za prace wykonywane w szczególnych warunkach, o których mowa w § 4 tego rozporządzenia.

Nieusprawiedliwiony jest zarzut naruszenia § 4 rozporządzenia z 1983 r. oraz pkt 16 działu XIV wykazu A stanowiącego załącznik do tego rozporządzenia w związku z art. 32 ust. 2 ustawy emerytalnej. Po pierwsze, twierdzenia skargi o wykonywaniu przez skarżącego w spornym okresie pracy w warunkach szczególnych stale i w pełnym wymiarze czasu pracy oraz jedynie „sporadycznym,

dodatkowym przyuczaniu do zawodu uczniów w liczbie dwóch na jednej zmianie” pozostają poza stanem faktycznym sprawy i zmerząją w istocie do jego zakwestionowania, co mogłoby nastąpić wyłącznie poprzez postawienie stosownych zarzutów naruszenia przepisów prawa procesowego, stosowanych przez Sąd drugiej instancji w postępowaniu odwoławczym, czego skarżący nie czyni. Po drugie, prezentując pogląd, że „wymóg świadczenia pracy stale i w pełnym wymiarze w § 1 rozporządzenia z 1979 r. oraz § 4 rozporządzenia z 1983 r. nie wyłącza możliwości wykonywania innych prac, które pozostają w normalnym związku z zakresem obowiązków pracowniczych, jak i nie stanowią podstawowej sfery działalności pracownika czy też zmiany środowiska pracy”, skarżący nie zarzuca ani obraży art. 184 ustawy emerytalnej, stanowiącego materialną podstawę prawa do emerytury dla ubezpieczonych urodzonych po dniu 31 grudnia 1948 r., którzy do dnia wejścia w życie tej ustawy (1 stycznia 1999 r.) osiągnęli wymagany ogólny i szczególny staż ubezpieczeniowy, ani naruszenia § 2 rozporządzenia z 1983 r., ustanawiającego warunek wykonywania pracy w warunkach szczególnych stale i w pełnym wymiarze czasu pracy. Bezprzedmiotowe jest odwoływanie się w tym zakresie przez skarżącego do art. 32 ust. 2 ustawy emerytalnej, gdyż przepis ten stosowany jest dla celów ustalenia uprawnień, których podstawę stanowi art. 32 ust. 1 tej ustawy. Przepis art. 184 ustawy emerytalnej ustanawia odrębną kategorię ubezpieczonych i znajduje zastosowanie do innych stanów faktycznych niż określone w art. 32 ust. 1. Nie odsyła on w zakresie warunków nabycia prawa do wcześniejszej emerytury do art. 32 (poza wymaganiem osiągnięcia określonego w tym przepisie wieku emerytalnego), ale ustanawia własne przesłanki nabycia tego prawa, nakazując stosowanie przepisów dotychczasowych w zakresie szczególnego charakteru zatrudnienia wymaganego w tych przepisach do nabycia prawa do emerytury w wieku niższym niż 60 lat - dla kobiet i 65 lat - dla mężczyzn. Jest to oczywiste, skoro wymaganie okresu pracy w szczególnych warunkach musiało być spełnione przez ubezpieczonego przed dniem 1 stycznia 1999 r., a więc przed wejściem w życie ustawy emerytalnej (por. uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 8 lutego 2007 r., II UZP 14/06, OSNP 2007 nr 13-14, poz. 199). Po trzecie, uchodzi uwadze skarżącego, że pod poz. 16 działu XIV wykazu A stanowiącego załącznik do rozporządzenia z 1983 r. (podobnie jak pod poz. 15 działu XIII wykazu

stanowiącego załącznik do rozporządzenia z 1979 r.) wymienione zostały prace wykonywane w kanałach remontowych przy naprawie pojazdów mechanicznych lub szynowych. Oznacza to, że nie wszystkie prace wykonywane w kanałach remontowych są pracami wykonywanymi w warunkach szczególnych, ale wyłącznie prace „przy naprawie pojazdów”, wymagające, między innymi, długotrwałego wykonywania czynności w wymuszonej pozycji. Za takie nie mogą być uznane realizowane w kanale obowiązki instruktora praktycznej nauki zawodu, polegające - jak stwierdza sam skarżący - na „stałej obecności przy uczniu” oraz nadzorowaniu i sprawdzaniu wykonywanych przez niego czynności.

Z powyższy względów skarga kasacyjna podlega oddaleniu na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c.

[l.n]